

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО
СТОПАНСТВО
UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD
ECONOMY

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ ВАРНА

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд

за придобиване на образователна и научна степен „доктор”,

по обявена процедура от **Икономически университет – Варна**

1. Обща информация

Изготвил рецензията: проф. д-р Тания Петрова Парушева

УНСС – София, катедра „Икономика на туризма”

Област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки”

Професионално направление 3.8. „Икономика”

Научна специалност „Икономика и управление (глобализация в туризма)”

Основание за написване на рецензията: Заповед № РД-06-1377/03.06.2019 г. на Ректора на Икономически университет – Варна за назначаване на Научно жури и решение от първото заседание на Научното жури на 05.06. 2019 г.

Автор на дисертационния труд: Христина Божидарова Недялкова – редовен докторант в катедра „Икономика и организация на туризма” при Икономически университет – Варна

Тема на дисертационния труд: „Ролята на интеркултурните комуникации за повишаване качеството на екскурзоводското обслужване”

Научен ръководител: проф. д-р Стоян Петков Маринов

2. Данни за докторанта

Христина Недялкова завършва Икономически университет – Варна, ОКС „Бакалавър” (2000 г.) и ОКС „Магистър” (2001 г.), специалност „МИО”. Последователно придобива следните квалификации: магистър по „Политология” в Central European University – Будапеща (2000 г.); унгарски език ниво C1 в Balassi Bálint Institut, Будапеща (2004 г.); семестриално завършено обучение в докторантура по „Политология” в Будапеща (2009 г.); магистър по „Туризм” в ИУ – Варна (2014 г.) и професионална квалификация по „Журналистика”, също в ИУ – Варна (2016 г.).

Професионалното ѝ развитие започва като администратор в отдел „Маркетинг”, Michelin Hungária Kft (2004-2005 г.). Продължава работа като специалист „Бизнес развитие и маркетинг” в Michelin Hungária Kft (2005-2006 г.). През 2010 г. провежда двумесечен стаж в държавни институции в Щутгарт, Германия; работи като международен експерт в МБАЛ „Св. Марина” (2013 г.)

Има богат **практически опит в туризма**. В периода 2007-2013 г. работи като екскурзовод с немски език в Северна Италия; екскурзовод в Акорд травел ООД, гр. Варна (2014 г.); екскурзовод в Южна Италия с австрийски групи (2014-2018 г.). От февруари 2018 г. досега е екскурзовод на свободна практика.

Преподавала е „География на туризма” с руски език (2016-2017 г.). Била е ръководител на група редовни студенти от III курс. Изготвила е 2 рецензии на дипломни работи. Владее унгарски, английски, френски, руски, италиански и словенски език.

Христина Недялкова е зачислена в **редовна докторантура** със заповед № РД-17-449/03.02.2015 г. на Ректора на Икономически университет – Варна в област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни науки”, професионално направление 3.9. „Туризмъ”, научна специалност „Икономика и управление (туризмъ)”, докторска програма „Икономика и управление (туризмъ)” към катедра „Икономика и организация на туризма”, за срок от **3 (три) години**, считано от 02.02.2015 г. – 02.02.2018 г.

Завършва работата, предвидена в индивидуалния план. Успешно полага **докторантските изпити**, както следва:

- Теория на управлението – Мн. добър (4.50);
- Управление на туристическото предприятие – Мн. добър (5.25);
- Методология на научните изследвания – Мн. добър (5.00);
- Английски език – Отличен (5.75).

В периода октомври 2018 г. – януари 2019 г. провежда **докторантска мобилност** по програма „Еразъм+“ в Приморски университет – Копър, Словения. По време на обучението си като докторант, Христина Недялкова е атестирана с **положителна оценка**. Дисертационният труд е обсъден на Катедрен съвет на катедра „Икономика и организация на туризма” на 21.05.2018 г. Отчислена е с право на защита със заповед № РД-17-541/02.03.2018 г. на Ректора на Икономически университет – Варна, считано от 02.02.2018 г.

Открита е процедура за защита пред Научно жури, в съответствие с чл. 31, ал. 1 и ал. 2 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна.

3. Общо представяне на дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд на докторант Христина Божидарова Недялкова, авторефератът и научните публикации, свързани с дисертационния труд са резултат от самостоятелно научно изследване. Аргументирано и убедително са открити **актуалността и значимостта** на изследваната проблематика. Посочва се необходимостта от адекватна адаптация на качествено екскурзоводско обслужване към съвременните предизвикателства и световните тенденции.

Правилно са разграничени **предметът** на изследване – „компетенциите за интеркултурна комуникация като фактор, определящ качеството на екскурзоводското обслужване” и **обектът** на изследване – „Съюзът на екскурзоводите в България (СЕБ), ситуиран във Варна и по-специално екскурзоводите, които работят като придружители на групи по време на цялостно пътуване, като водачи на групи и като местни гидове”. **Основната цел** е ясно и точно дефинирана: „да се оценят компетенциите на екскурзоводите от СЕБ и влиянието им върху качеството на екскурзоводското обслужване”. Постигането на целта е осъществено чрез решаването на **3 конкретни изследователски задачи**.

Изследователският инструментариум включва използването на съвкупност от **изследователски подходи и методи**: индукция и дедукция, системен подход, метод на наблюдение, анализ и синтез, исторически метод, сравнителен анализ, дескриптивни методи, анкетно проучване. Използвани са разнообразни **литературни и информационни източници**, в т.ч. монографии и научни трудове на български и чужди автори, специализирани издания, анализи и документи на институции, свързани с екскурзоводството като Световната федерация на екскурзоводските организации, Европейската комисия, Министерството на туризма, законови и нормативни актове в областта на туризма и др.

Ограниченията, съпътстващи дисертационния труд, са свързани с работата на музейните екскурзоводи, планинските водачи, водачите в природни паркове и аниматорите, които не са предмет на изследването. Липсва утвърдена в практиката обективна скала за удовлетворение на клиента от екскурзоводското обслужване. **Проблемите** при разработването на дисертационния труд са липсата на достатъчно специализирани научни разработки и изследвания за екскурзоводството, липса на

проучвания за очакванията на клиентите и наличието на различни оценки за качествено екскурзоводско обслужване.

Дисертационният труд отговаря на изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

4. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем от 240 страници. В основния текст са илюстрирани 7 таблици и 19 фигури. Структурата на дисертационния труд е издържана в духа на добре обоснована логика, последователност и връзка между третираните проблеми. Състои се от увод (7 стр.), изложение в три глави (212 стр.), заключение (5 стр.), списък на използваните литературни източници (15 стр.) и 5 приложения (22 стр.). Библиографският апарат включва 191 заглавия, от които 141 литературни източници и 50 специализирани интернет сайта.

Докторант Христина Недялкова добре познава тезите и концепциите на утвърдени автори по изследваните проблеми, и успешно ги интерпретира. Литературните източници са ползвани добросъвестно и коректно.

Стильт на дисертационния труд е стегнат и точен. Текстът е написан на научен език. Съдържанието на дисертационния труд свидетелства, че докторант Христина Недялкова е реализирала задълбочено научно изследване и много добро практическо доказателство на авторовите цел и задачи.

В увода е представена логическата рамка на изложението. Обоснована е необходимостта от изследване ролята на интеркултурните комуникации за повишаване качеството на екскурзоводското обслужване.

В първа глава на дисертационния труд „Теоретични основи на качеството на екскурзоводското обслужване” са разгледани същността и особеностите на екскурзоводското обслужване. Анализирана е същността на интеркултурната комуникация. Откроена е ролята на интеркултурната комуникация в екскурзоводското обслужване. Разработени са методология и изследователски инструментариум за оценка на влиянието на компетенциите за интеркултурна комуникация върху качеството на екскурзоводското обслужване.

Във втора глава на дисертационния труд „Характеристика на компетенциите за интеркултурна комуникация на екскурзоводите в Съюза на екскурзоводите в България (СЕБ)” са представени основните параметри на проучването на компетенциите за интеркултурна комуникация на екскурзоводите в СЕБ. Извършен е

задълбочен анализ на компетенциите за интеркултурна комуникация на екскурзоводите в СЕБ. Дискутирани са проблемните аспекти на компетенциите за интеркултурна комуникация на екскурзоводите в СЕБ.

В трета глава на дисертационния труд **„Насоки за повишаване на качеството на екскурзоводското обслужване чрез интеркултурните комуникации”** са изследвани тенденциите в развитието на интеркултурната комуникация в екскурзоводството. Посочени са възможностите за повишаване на компетенциите за интеркултурна комуникация на екскурзоводите. Формулирани са препоръки за усъвършенстване на работата на екскурзоводите в контекста на интеркултурната комуникация.

В **заключението** са обобщени основните анализи и изводи относно ролята на интеркултурните комуникации за повишаване качеството на екскурзоводското обслужване.

Откритите научни и научно-приложни резултати представляват оригинален принос в науката. Те дават основание за извода, че целта на дисертационния труд е **постигната**, а изследователските задачи са **изпълнени**.

По структура и съдържание, дисертационният труд съответства на изискванията на чл. 34, ал. 2 и ал. 3 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна.

4. 1. Оценка на автореферата на дисертационния труд

Авторефератът е в обем от 35 страници. Той коректно кореспондира с дисертационния труд и достоверно представя в синтезиран вид изследваните проблеми. Съставен е от 5 части, които включват: 1). обща характеристика на дисертационния труд; 2). структура и съдържание на дисертационния труд; 3). кратко изложение на дисертационния труд; 4). справка за приносите на дисертационния труд; 5). списък на публикациите по темата на дисертационния труд.

5. Идентифициране и оценяване на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд

Докторант Христина Недялкова **правилно е формулирала приносите** в дисертационния труд. Представената справка за приносите оценяваме като коректна и реално отразяваща постигнатите резултати.

По наше мнение, в дисертационния труд ясно се открояват **научни и научно-приложни приноси**, които могат да бъдат обобщени, както следва:

Първо – систематизирани са и надградени теоретичните интерпретации на ролята на интеркултурните комуникации за качеството на екскурзоводското обслужване. В контекста на качеството на екскурзоводското обслужване са дефинирани понятията „интеркултурна комуникация“ и „компетенции за интеркултурна комуникация“ и е изяснена връзката между тях.

Второ – разработен е авторски теоретичен модел на влиянието на компетенциите за интеркултурна комуникация върху качеството на екскурзоводското обслужване. Моделът е операционализиран в инструментариум за емпирично проучване.

Трето – на основата на данните от проведено емпирично проучване е направен анализ на компетенциите за интеркултурна комуникация на екскурзоводите от СЕБ и влиянието им върху качеството на екскурзоводското обслужване.

Четвърто – очертани са насоки за повишаване на качеството на екскурзоводското обслужване чрез формиране и развиване на компетенциите за интеркултурна комуникация на екскурзоводите.

6. Публикации и участие в научни форуми

Докторант Христина Недялкова има **6 научни публикации**, пряко свързани с темата на дисертационния труд – **2 статии** (14 стр.) и **4 научни доклада** (32 стр.). Общият им обем възлиза на **46 печатни страници**. Първата статия е публикувана в Научни трудове на Аграрен университет – Пловдив, на *английски език*, реферирана пълно в **CAB Abstracts, EBSCO Publishing, AGRIS** и частично в още **30 други бази данни на CAB International**; втората – в International journal “Tourism and Hospitality Studies”, Баку, Азербайджан, на *английски език*.

Докладите са отпечатани в сборници от участие в следните форуми: Международна научна конференция „Икономиката в променящия се свят: национални, регионални и глобални измерения”, Икономически университет – Варна, на *български език*; Международна научно-практическа конференция „Украина – България – Европейский союз: современное состояние и перспективы”, Херсон – Варна, на *английски език*; Национална научна конференция с международно участие „Виното – история и вдъхновение”, Русе, на *английски език* и Юбилейна научна сесия „Туризм, иновации, стратегии”, 50 години от създаването на Колеж по туризъм – Бургас, на *английски език*.

Публикациите на докторант Христина Недялкова са **представителни** и осигуряват достатъчно **разпространение на резултатите** от изследването сред

академичната общност и заинтересованите среди от туристическия бизнес. *Научната продукция, посветена на третираната проблематика **превишава количествените изисквания** за необходими публикации при защита на дисертационен труд за придобиване на ОНС „доктор”, съгласно чл. 35, ал. 1, т. 4 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна.*

7. Критични бележки и препоръки

Могат да бъдат направени някои бележки и препоръки към автора, които биха подобрили общото представяне на разработката.

1. Изследването може да се обогати, ако се съставят по-подробни препоръки за практическото приложение на интеркултурните компетенции в екскурзоводското обслужване.

2. При анализа на екскурзоводското обслужване у нас, може да бъде използван по-категоричен тон спрямо практиките, които са в разрез със съвременните световни стандарти.

Препоръчвам в бъдещата си научноизследователска работа докторант Христина Недялкова да насочи вниманието си към по-подробно изложение на утвърдените практики в страните с развит туризъм, по отношение на интеркултурната комуникация и компетенциите за интеркултурна комуникация в методологията на екскурзоводството.

Посочените бележки и препоръки не намаляват достойнствата на изследването и не влияят върху общата положителна оценка на дисертационния труд, като самостоятелно изследване с безспорни научно-приложни приноси.

8. Въпроси към докторанта

Изследваната проблематика поражда следните въпроси:

1. По какъв начин професионалният екскурзовод може да управлява общественото мнение в рамките на организираната група? Приложима ли е емпатията в екскурзоводската услуга като изискване за работа на ниво държавен стандарт?

2. Кои са основните бариери на българския пазар, които могат да възпрепятстват внедряването на предложения теоретичен модел на влиянието на компетенциите за интеркултурна комуникация върху качеството на екскурзоводското обслужване?

9. Заключение

С убеденост давам **положителна оценка** на дисертационния труд на тема „Ролята на интеркултурните комуникации за повишаване качеството на

екскурзоводското обслужване”. Потвърждавам, че той изцяло **съответства на изискванията** на ЗРАС в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна.

Дисертационният труд е **научноприложно решение** на реален практически проблем с обществена значимост. Докторантът притежава задълбочени теоретични знания по специалност „Икономика и управление (туризъм)” и способности за провеждане на самостоятелни научни изследвания.

Предлагам на уважаемите членове на Научното жури да вземат **решение „ЗА”** присъждането на **образователна и научна степен „доктор”** в област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни науки”, професионално направление 3.9. „Туризъм”, научна специалност „Икономика и управление (туризъм)” на **ХРИСТИНА БОЖИДАРОВА НЕДЯЛКОВА** – редовен докторант в катедра „Икономика и организация на туризма” към факултет „Управление” при Икономически университет – Варна.

София,
28.07.2019 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

(проф. д-р Таня Парушева)

на дисертационен труд за придобиване на ОНС "доктор" по професионално направление 3.9. "Туризм", научна специалност "Икономика и управление (Туризм)" по процедура, обявена от Икономически Университет - Варна

1. Обща информация

Изготвил рецензията: проф. д-р Таня Дъбева Филипова, професионално направление 3.9. Туризм, научна специалност "Икономика и управление (Туризм)", катедра ИОТ, Икономически университет - Варна;

Основание за написване на рецензията: Заповед на Ректора на ИУ - Варна № РД-06-1377/03.06.2019 г. и решение на заседание на Научното жури от 05.06.2019 година;

Автор на дисертационния труд: редовен докторант **Христина Божидарова Недялкова** с научен ръководител **проф. д-р Стоян Петков Маринов**;

Тема на дисертационния труд: "Ролята на интеркултурните комуникации за повишаване качеството на екскурзоводското обслужване"

2. Информация за докторанта

Христина Божидарова Недялкова завършва средно образование в Четвърта езикова гимназия - град Варна през 1995 година, придобива ОКС „бакалавър”, съответно „магистър” в ИУ-Варна, специалности МИО, респективно през 2000 и 2001 години. Получава и втора магистърска степен по политология в Central European University (CEU), Будапеща. През периода 2002-2004 изучава унгарски език и култура с държавна стипендия на Институт “Балаш”, за което получава съответния сертификат. През 2014 Христина Недялкова придобива още една магистърска степен, специалност Туризм в ИУ-Варна, завършила е семестриално и за магистър Реклама и медийни комуникации, отново към ИУ. В същата

институция, по съвместна програма със СУ е придобила и професионална квалификация по Журналистика /2016г./. Като редовен докторант към катедра ИОТ, Недялкова се е обучавала през периода октомври 2018- януари 2019 в Приморски университет Копер, Словения по програма Еразъм + и така осъществява една от трите докторантски мобилности в историята на ДП „Икономика и управление (Туризм)”. Христина Недялкова владее отлично писмено и говоримо немски, френски, английски и унгарски езици, както и на добро ниво руски, словенски и италиански. Езиковите познания (полиглот) и умения позволяват на докторантката свободно ползване на чуждестранна специализирана научна литература и комуникации, което се отразява и върху качествата на дисертационния труд.

Докторантката има богата трудова биография като през периода 2004-2006 е била специалист бизнес развитие и маркетинг към Michelin Hungária Kft, Будапеща. От 2007 до 2018 работи като екскурзовод в България и чужбина /Италия/, предимно сезонно, била е служител и на фирма Акорд Травел ООД през 2014. От 2018 е екскурзовод на свободна практика, член е на Съюза на екскурзоводите в България. Дългогодишният професионален стаж като екскурзовод позволява на докторантката да открие ясно проблематиката и да разшири приложните аспекти на дисертационния си труд.

Христина Недялкова е зачислена на докторантура към катедра ИОТ, докторска програма "Икономика и управление (Туризм)", редовно обучение на 03.02.2015 г. (Заповед РД-17-442). Положила е успешно следните докторантски минимума: Теория на управлението; Методология на научните изследвания в туризма; Английски език и Управление на туристическото предприятие. Преизпълнила е всички задачи по индивидуалния си план, съответно надхвърля изискуемия брой кредити. Затова е отчислена с право на защита на 02.03.2018г. (Заповед РД 17-541).

Дисертационният труд е обсъден в катедра ИОТ като на заседание на катедрения колектив от 21.05.2019 г. се взема решение за откриване на процедура по защита и избор на научно жури /Протокол №9/, съобразно изискванията на чл.31, ал.1 и 2 на Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИУ-Варна. Съответно решенията на катедрата са утвърдени от заседание на ФС на факултет Управление от 26.05.2019 г.

Поднесената информация ни дава право да оценим, че образователният ценз на докторантката напълно отговаря на изискванията на чл.34, ал.1 от Правилата на ИУ. Също така са спазени всички процедурни изисквания на чл.35, ал.1,2, и 3 от същите правила и Христина Недялкова има право да се яви на защита на своя дисертационен труд.

3. Общо представяне на дисертационния труд

Тематиката на представения за рецензиране докторат е актуална в контекста на ролята и значението на качеството на туристическото обслужване, съществена част от което е екскурзоводското. Екскурзоводите са не само представители на фронт оф лайн персонала, но активно комуникират с туристите, интерпретират информация, допринасят за имиджа и репутацията на дестинацията, формират „преживявания“ и пр. като същевременно е необходимо да са дипломатични, ерудирани, етични и т.н. В тази връзка, интеркултурните комуникации са първостепенен фактор за качествено екскурзоводско обслужване, особено при различните видове и форми на международния туризъм. Следователно, наред с другите си компетентности, екскурзоводите следва да притежават и такива за интеркултурни комуникации, които се придобиват не само на базата на личностни качества и обща култура, но и чрез подходящо обучение. На базата на посочените аспекти, оценяваме темата на доктората като подходяща и значима.

Дисертационният труд е в общ обем от 240 страници, от които увод /7 с./ изложение, /212 с./; списък на използваната литература /15 с./, заключение /5 с./ и 5

Приложения /22 с./ В изложението е включен илюстративен материал от 7 таблици и 19 фигури, което помага за по-доброто систематизиране на информацията.

В структурно отношение изложението на дисертационният труд обхваща съдържание; списък на използваните съкращения; увод; три глави и заключение, липсва списък на таблиците и фигурите. Библиографията е от 191 броя източници, от които: 23 на кирилица; 7 български сайта; 111 - на латиница и 43 интернет сайтове. Чуждестранните издания са преобладаващи, включват утвърдени автори от различни школи, което е логичен резултат от езиковите компетентности на авторката. Считаме, че подобрите информационни източници са подходящи за тематиката на изследването, съотнесени към обема на разработката са достатъчно на брой и са използвани и цитирани коректно.

В увода на дисертационния труд наред с открояването на актуалността и акцентите на научната проблематика, са обособени **обект и предмет** на изследването, които оценяваме като правилно формулирани. Посочена е следната **основна цел**: *е да се оценят компетенциите на екскурзоводите от СЕБ и влиянието им върху качеството на екскурзоводското обслужване.*

Изпълнението на целта се конкретизира чрез следните три изследователските задачи, които считаме за достатъчни и добре обосновани:

Задача 1: Изясняване на теоретичните основи на качеството на екскурзоводското обслужване и на ролята на интеркултурните комуникации за неговото формиране;

Задача 2: Анализ на интеркултурните комуникации и на компетенциите за интеркултурна комуникация на екскурзоводите от СЕБ и влиянието им върху качеството на екскурзоводското обслужване;

Задача 3: Очертаване на насоки за повишаване на качеството на екскурзоводското обслужване чрез интеркултурните комуникации.

Авторката е базирала изследването си на подходяща теза, като на нейна база са формулирани 4 хипотези, които, по наше мнение са доказани при проучването в дисертационния труд. Конкретизиран е подходящ изследователския инструментариум, приемаме посочените ограничения и откритите проблеми.

.Научната информация, използвана в дисертацията е извлечена от авторитетни източници и е използвана коректно. Изследвани са мненията и становищата, както на голям брой чуждестранни учени, така и на български изследователи като публикациите са силно специализирани съобразно избраната тематика. Коментирани са и нормативни документи (закони, нормативни актове) и регламенти (на национални и международни организации на екскурзоводи, кодове, стандарти и пр.), което е резултат от спецификата на научното изследване. Подходящо подбрани са и методите на емпиричното изследване, които са предимно качествени (анкетни проучвания, интервюта, формални и неформални разговори, наблюдения на автора) според предмета на изследване.

Намесата на докторантката при прилагането на научната методика е напълно съобразена с изискванията на използваните изследователски методи.

Представеният за рецензиране докторат на Христина Недялкова в структурно отношение и като обем напълно отговаря на изискванията на първичното звено, респективно на чл.27, ал.2 от ППЗРАСРБ.

4. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Основната изследователска цел и задачи определят **структурата и съдържанието** на дисертационния труд. Структурата е традиционна, включва три основни глави, логически подредени и добре балансирани.

В глава първа теоретичните аспекти на изследването фокусират върху следните направления: същност и особености на екскурзоводското обслужване; същност и роля на интеркултурната комуникация в екскурзоводското обслужване; методология за оценка на влиянието на компетенциите за интеркултурна

комуникация върху качеството на екскурзоводското обслужване. Авторката подробно обяснява алгоритъма на модела и приложимостта на резултатите от изследването на включените показатели. За по-доброто систематизиране на поднесената научна информация спомага оформянето на изводи след всеки параграф.

В глава втора е поднесено емпирично проучване на компетенциите за интеркултурна комуникация на екскурзоводи от СЕБ на базата на изведения в глава първа модел. Преди конкретиката, авторката анализира развитието на екскурзоводството в България, неговото регламентиране и управление. Изследването включва разнообразни методи-анкети; интервюта, теренни проучвания като фокусните групи са от екскурзоводи от СЕБ, работещи с немски и арабски туристи поотделно, респективно и с двата езика, три ТО. Резултатите са обвързани с основни характеристики на екскурзоводите като е очертан профил на тези с развити компетенции за интеркултурна комуникация.

В глава трета, на базата на резултатите от проучването в глава втора, както и чрез извеждане на новостите в регламентирането и усъвършенстването на компетенциите за интеркултурната комуникация в редица страни, се предлагат идеи относно повишаване на споменатите компетенции. Направен е опит и за формулиране на конкретни препоръки за повишаване на качеството на екскурзоводското обслужване съобразно фокусиране върху интеркултурната комуникация и свързаните с нея елементи.

Заклучението, не само резюмира, но и подчертава приносните моменти на разработката.

Структурата и съдържанието на представения докторат съответстват изцяло на поставената основна цел и научно-изследователски задачи. Отделните структурни елементи са добре обвързани. В хода на изложението считаме, че се потвърждава основната теза, респективно хипотези на автора.

Докторатът на Христина Недялкова е безспорно самостоятелно изследване с подходящо подобрени теоретични елементи и полезни приложни проучвания и резултати. Докторантката отлично познава предмета и обекта на изследване, вследствие на богатия ѝ професионален опит като екскурзовод – полиглот. Прави впечатление задълбочения и многоаспектен характер на изследването, обширния речников запас и отлична стилистика на изложението.

Всичко това ни дава основание да твърдим, че предоставеният за рецензиране труд съответства на изисквания на чл. 34, ал.2 и 3 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени заемане на академични длъжности в ИУ-Варна

Авторефератът е с обем от 35 страници и коректно отразява характеристиките, структурата и съдържанието на дисертационния труд. Прави впечатление нетрадиционното въстъпление, което намирам за много уместно.

5. Научни и научно-приложни приноси

В доктората на Христина Недялкова биха могли да се открият и систематизират следните научни и научно-приложни приноси:

- ✓ Обогатени са теоретичните познания относно същността на интеркултурната комуникация и ролята ѝ в процеса на екскурзоводското обслужване;
- ✓ Съставен е теоретичен модел на влиянието на компетенциите за интеркултурна комуникация върху качеството на екскурзоводското обслужване;
- ✓ Систематизирани са добри практики от редица страни и регламенти на международни и национални организации и институции в регулирането и управлението на екскурзоводската дейност съобразно предмета на изследване;

- ✓ Апробиран е изведения теоретичен модел в единствено по рода си проучване на компетенциите за интеркултурна комуникация на екскурзоводите от СЕБ;
- ✓ Очертани са интересни идеи в духа на интеркултурното разбирателство и космополитизъм за усъвършенстване на изследваните компетенции и подобряване на качеството на екскурзоводското обслужване в България.

6. Публикации по дисертацията

Докторантката е направила следните публикации по дисертацията:

Статии

Nedialkova, H. 2016. “ Role Of The Tour Guide In The Intercultural Communication Within Organized Cultural Tourism.” In Scientific Works" Round Table Special Forms Of Tourism – Challenges And Prospects ", Volume LX:353–360. Plovdiv.

Nedialkova, H. 2016. “Tourist Guides and Wine tasting. Examples from Italy. ” In Wine history and inspiration, Proceedings of the national scientific Conference with International Participation, 39-43. Lyuben Karavelov Regional Library.Ruse.

Доклади

Недялкова, Х. 2015.”Граждански-бизнес инициативи като хибриден модел за подобряване на социалната среда и интеркултурните комуникации на примера на Greenwill”, „Икономиката в променящият се свят: национални, регионални и глобални измерения“ том 2:

Nedialkova, H. 2015. “Tour Guiding Service and Regional Standards of Intercultural Communication.” In Ukraine-Bulgaria-European Union:Contemporary State and Perspectives, 2:317–20. Kherson-Varna.

Nedialkova, H. 2015. „Tour guide service quality" Tourism and Hospitality Studies International Journal Vol. 9 „Tourism and recreation in the XXI Century: Problems and Prospects", 18-19 December 2015, 243-249. Baku, Azerbaijan

2017. "Tour Guiding as a Cultural Disadvantage" . Научна сесия „Туризм. Иновации. Стратегии“, Колеж по туризъм, Бургас. 09.2017г.:

Оценяваме публикациите като тематично свързани с дисертационния труд и надхвърлящи изискванията на Правилата на ИУ като брой и структура. Спазено е изискването на чл.35, ал. 4 за публикация в реферирано издание.

7. Критични бележки и препоръки

1. Необходимо е прецизиране на заглавието на глава първа според фокуса върху интеркултурната комуникация;

2. Препоръчително е авторката, по-добре за разграничи термините „компетенции” и „компетентности”;

3. На места в гл. трета текстът е по-скоро епистоларен.

Посочените критични бележки не омаловажават постиженията в рецензирания докторат.

8. Въпроси към докторанта

1. Променя ли се социалния и финансов статус на екскурзовода в България при усъвършенстване на интеркултурната компетенция и ако има промяна зависи ли от броя на ползваните езици и обслужваните сегменти?

2. Каква основна промяна предлагате (в дисертационния труд са споделени редица идеи), за да се повиши престижа на професията „екскурзовод”, който в България не е висок и не е оценена сложността на полагаия труд?

9. Заключение

Според направените оценки може да се заключи, че докторатът на Христина Недялкова напълно отговаря на количествените и качествени изисквания на ЗРАСРБ, както и на неговия правилник и на Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономическия университет - Варна. На базата на тази констатация, **давам изключително позитивна оценка на представения докторат и препоръчвам на почитаемото Научно жури да присъди на докторант Христина Божидарова Недялкова образователната и научна степен “доктор” по професионално направление 3.9. Туризм, научна специалност „Икономика и управление (Туризм)”**.

29.07.2019 г.

Рецензент:

(Проф. д-р Таня Дъбева)